

Beszédem összefoglalásaként azt mondhatom: legyen áldott a jó Isten, aki megtartott és egész évi munkánkban megsegített. Legyen áldott, hogy olyannak teremtett minket, amilyenek nem mindig vagyunk, de bármikor lehetünk: alapjainkban (lelkünkben) véve nem rossz indulatúaknak, sőt jóra kaphatóknak, a munkától nem irtózóknak, gyakori kiszolgáltatottságunkban is életrevalóknak, bajainkban segítségért órá-találókknak, néha bölcseknek, kevesebbszer szerényeknek, s így tovább. Bocsássa meg nekünk, ha néha rosszak és célszerűtlenek vagyunk, hibáinkból javítson ki lehetőleg fájdalommentesen, jövőt biztosító küzdelmünket kísérje megérdemelt áldása, és szeressen minket jobban, mint ahogy azt általában megérdemelnénk. Nézze el nekünk azt is, ha nem vagyunk mindenkor ennyire hálateltek, hanem csapásaink közepette vagy kisebb-nagyobb sikertelenségünkben úgy véljük, hogy lehajtott fejjel elaludt felettünk az ő gondviselése. Amennyiben ilyenfajta első felindultságunkban illetlen szavakkal utaltunk rá, bocsássa meg káromlásunk, és adjon lehetőséget gondolatainkat megtisztítani, és egész életvitelünkkel jobbnak lenni. Ha mindezt komolyan gondoljuk, akkor így legyen övé a hálánk és életünk, nemcsak most, az ünnepi, hanem mindörökké. Amen.

GYÁSZ ÉS BIZALOM EGYHÁZI BESZÉD A HALÁLRÓL

„Az Isten pedig nem a holtak Istene, hanem az élőké. Mert az ő számára mindenki él.” (Lk 20,38)

Beszédem alapgondolatából talán sejtettétek, hogy a következőkben valami nagyról, félelmetesről, az emberi képzeletben fekete-kaszás királyként megjelenő halálról lesz szó. Azt próbálom értelmünkkel hálóba fogatni, amit általában még hitünkkel is nehezen érünk fel.

Számunkra a halál érthetetlen, titokzatos dolog; róla beszélve rémisztő, szörnyű minták lebegnek a szemünk előtt, s emiatt taszító még a gondolata is. Pedig a halál – így az emberek egyszer meghaljanak...” (Zsid 9,27a), a héber levél tárgyyszerű megfogalmazásával élve. Elkerülhetetlenségének tudatában, számunkra a kérdés nem úgy tevődik fel, hogy elfogadjuk-e vagy sem, hanem csak értelmezése felől, a nézőpontéből, amellyel közelítünk hozzá: hittel vagy hit nélkül, továbbá ahogyan felfogjuk: mindennek véget vető korlátként vagy nyitott kapunak, amelyen természetes az átmenet egy új, Istenhez közelebbi létformába.

E beszéd tárgyául azért választottam a halált, mert vele általában a temetések szomorú és fájdalmas alkalmával találkozunk, amikor is a gyász súlya alatt

csak az eltávozottra gondolunk, és az utána maradt úrt próbáljuk kitölteni: emlékekkel, hittel, szeretettel. Ezért éreztem szükségesnek egy ilyen alkalommal is szembenézni vele, bár tudom, sokaknak most is Ők jutnak eszükbe.

Az eddig elmondottak alapján fogalmazom meg beszédem célját: *hitet ébreszteni* és nem a halált magyarázni. Hiszen a halál a maga kegyetlen valóságában szinte teljesen magyarázhatatlan. Ennek kapcsán egy történet jut eszembe, amelyben egy fiatalember váratlan és megrendítő halálhírével falutársai elmennek a nagy megbecsülésnek és köztiszteletnek örvendő „falu bölcséhez”, s megkérdik tőle, mivel magyarázza a hirtelen halált. A „szinte mindentudónak” tartott öregember hírnevéhez méltón válaszol: „Minden ember kicsi ahhoz, hogy a halált magyarázza.” Érezzük, a válasz semmitmondó, de mégis a legbölcsebb: mert ki mondhatna közülünk többet és okosabbat az emberi életekbe váratlanul belevágó halálról, a kifürkészhetetlen isteni útnak ezen szomorú állomásáról?

Mielőtt elkeserednénk emberi tudatlanságunkon, korlátoltságunkon, megjegyzem: nekünk mégis van valakink, akihez bármilyen kérdéssel fordulhatunk, mert példájával mindenben eligazít és tanításával ez esetben is felvilágosít. Ez a valaki Jézus, aki még a halál erejét is megtörte azáltal, hogy evangéliumával „világosságra hozta az elmúlhatatlan életet” (Tim 1, 10b).

Az ő tanításához fordultam, amikor a halálról készültem beszédet írni, és a Biblia lapjain rátaláltam arra a versre, amely számomra ebben a tekintetben a legtöbbet mondó: „Az Isten pedig nem a holtak Istene, hanem az élőké. Mert az ő számára mindenki él.”

A beszédem alapgondolataként elhangzott két rövid mondatot Lukács evangélista Jézus-mondásként idézi; az első mondat Máténál és Márknál is megtalálható, szintén Jézusnak tulajdonítva. Mindhárom esetben feleletként hangzik a feltámadást tagadó szaduceus ellenségeinek, akik éppen a feltámadás mikéntjéről szóló kérdésükkel akarták próbára tenni őt. Azonban válasza eligazít minden Jézus-kísértőt és minden halálfélelmével önkísértő, gyötrődő embert.

Testvéreim, valamilyen formában mi is szembesülünk – és nem egyszer – a személyes halál gondolatával. Ilyenkor szoktuk feltenni magunknak a kérdést: vajon meghalok én is? Mert bármilyen nagy fájdalommal, de muszáj tudomásul vegyük szeretteink halálhírét. Azonban azt, hogy egyszer minket is kivisznek a temetőbe, tudatunk egyáltalán nem akarja megemésztetni. S valahányszor így vívódunk a személyes halál gondolatával, a szembenézésből vagy győztesen kerülünk ki a jézusi hitünk segítségével, vagy vesztesen, halálfélelmünk által legyőzve. Valahányszor alulmaradunk – uralma alá kerülve ennek a félelemnek, és rettegvé az elmúlás gondolatától –, mi süket fülekkel állunk Jézus szavai előtt, pedig ő azzal biztat, hogy a teremtő és gondviselő Istenünk előtt nincsenek holtak, „mert az ő számára mindenki él”. Mindenki: mind e földön élők és napjaikat taszigálók, mind az ő csendes, szenvedés nélküli országába eltávozottak. De mi nem hiszünk neki, mert a kicsi hitünk, ami van, arra a kegyetlen Úristenre tekint

félelemmel, aki elrendeli a halált, és nem azt a gondviselő jó Istent reméli, aki azután magához veszi lelkünket.

Vajon miért félünk a haláltól? Tudatunkban a gondolata miért társul mindig a félelemmel, amikor például azokra a szegény szenvedőkre is gondolhatnánk, akiknek lehet, hogy éppen a megváltást jelenti? Miért nem merünk szembenézni vele, és olyan szemmel, amellyel egyik nagy írónk egyenesen a legjobb királynak nézi és látatja: „...Pedig a halál a legjobb király: nem kétszínű és nem hízeleg, hanem adja az örök nyugalmat. Az ő országa csendes: a jókat megtartja, s a gonoszokat megjavítja.” (Tamási Áron: *Ősvigasztalás*) Érezzük, ebben a felfogásban már nem is halál ez, hanem jóféle pihenés: mi a végnek szoktuk mondani, de egyáltalán nem elmúlás ez, hanem folytatás. Természetesen képletesen értelmezzük az előbbi megszemélyesítést, és tudjuk, hogy a képmutatás nélküli, örök nyugalmat és békeséget adó jó király nem a halál, hanem nagyobb annál. Ő a halálnak is ura, mert ő az Élet Istene. Az Élet pedig mindig erősebb, mint a halál; ez utóbbi sohasem győzi le és nem semmisíti meg az életet, csak változtat rajta: megnyilvánulási formáin. Ezt az élet-istenképet tanítja nekünk Jézus, és mellette tett tanúbizonyosságot halála közelében is, amikor lelkét az ő kezébe ajánlotta.

A halál méltóságteljes és félelem nélküli fogadására Jézus mellett példaként elődeinkre is felnézhetünk. Ők még tudtak így meghalni, mert bátrak voltak és *hittek!* A következőkben egy elbeszélés rövid részletét idézem, amelyben az író 94 éves nagyanyjával beszélget a halálról:

„– Foglalkozik-e sokat a halállal?

– Jó volna, fiam, ha csak foglalkoznék, de benne vagyok...!

– S mit tud róla?

– Mit tudhassak! Testemet elvesztem, azt az egyet tudom...” – és folytatja helyette az író: „De benne van a hangjában, hogy ezt nemcsak tudja, hanem lélekben már oda is adta. A hit már nem gyógyír neki, hanem a megfogható bizonyosság képében áll. Igen, átadta neki az uralmat” (ti. az örökélet hitének). (Tamási Áron: *Szülőföldem*)

Jézusra és az ilyen erős hitű elődeinkre való felnézésre, az ezáltal hiterősítés miatt, nagy szükségünk van: nem másért, hanem saját érdekünkben. Személyes halálfélelmünket másképp nehezen győzhetjük le.

De erre a halált legyőző hitre még nagyobb szükségünk van a koporsók mellett. Hogy valahányszor odakerülve gyászt meghaladó hittel állhassunk meg, először is hinnünk kell azt, hogy az eltávozottnak csak a hiányuk fáj és nem a nemlétük; hinnünk kell abban, hogy szülő és nagyszülő, gyermek és ismerős, az embert egy egész életen át elkísérő barátok, egyszerűen az „elmenők”, mind ugyanoda tértek haza: az Élők Istenéhez! Ismétlem: csak elmenők ők, és nem holtak, hiszen élnek!

Ha ilyen hitre teszünk szert, bár amíg élünk, mindig siratjuk emléküket, mardosó hiányukat, de könnyeink már nem lesznek annyira szomorúak. Ilyen

hittel lesz erōnk a Halottak Napját, a rājuk való emlékezés mellett, mindazon lelkek űnnepeének tekinteni, akik Isten szeretetének teljességében, vagy ahhoz közel vannak. És lesz erōnk a sírkōvükre ráírni az „elmentek” mellé azt is, hogy „hazamentek”, mert akihez mentek, „nem a holtak Istene, hanem az élőké”. Az ennyire erős és mély hit mindenkor segít elviselni a gyászt: nem felejtetni akarja a szomorú eseményt (hiszen azt lehetetlen is lenne!), hanem élni és imádkozni tanít a fájdalomban... Élni és túlélni, űj reményekbe kapaszkodni segít az örökélet hite.

Testvéreim! A síron túli élet milyenségével általában nem, a halálunk után történő erkōlcsi igazságszolgáztatás kérdésével ez alkalommal nem foglalkozom. Bízunk mindezt az igazságos jó Istenre!

Más vallások erre vonatkozó színes leírásaival és az Ūjszōvetség szó szerint értelmezett testi feltámadás-űzenetével, vagy Pál apostol lelki testre szóló feltámadás-fejtegetésével kapcsolatban is csak annyit tanácsolhatok: hitűnk átléphet abba az űj világba, de képzelōerōnk itt marad! Nekűnk nincs idōnk képzelōdni, nekűnk hinnűnk kell, és fōleg: *hitűnket cselekvō szeretetre váltani!* Jézus erre tanított minket.

A kōvetezōkben beszédem mondanivalóját próbálok összefoglalni néhány gondolatban:

– A földi élet befejezése a megpróbáló testi szenvedés és a hátramaradotakra gondolás keserősége felett lehet szép is, ha a halál műlō pillanatán túl, a hit bizonyosságában az örök szeretet fénye elosztatja a halál komor sötétségét.

– Halott ember nincs, csak a halálon – mint egy kapun – átment, mert akihez megyűnk, az az élet Istene, és „az ű számára mindenki él”.

– A halál után űj életre ébredűnk, örōkre, ahol nem ér többé űtés és szenvedés, fájdalom és megaláztatás, de ahol valamilyen formában számon kéri földi életűnket: szándékainkat és cselekedeteinket, mulasztásainkat és gondolatainkat.

– Jézus egy olyan gondviselő Atyával ismertet meg minket, akinek szeretete mindig sugárzik felénk; csak tōlűnk függ, hogy felfogjuk-e a felénk jōvō biztatását: ne féljeteK, mert gondom van és gondom lesz reátok mindörōkké: halálon errōl és halálon túl egyaránt!

Ha a benne való hitűnk erős és hiteles, kiszorít belōlűnk minden aggōdást és félelmet személyes halálunkat illetően. Nincs más hátra számunkra, mint biztatása mellett parancsaira is figyeljűnk: legyűnk jōk, és szeressűnk, amíg itt élűnk a földön, mert így halálunkkal nemcsak ismerōseink lelkének hajlékában kerít helyet magának a szeretetteljes emlékezés, hanem a jó Isten örök birodalmába is nyugodt és tiszta lélekkel térhetűnk haza.

Adja ű, hogy űgy legyen! Amen.

DR. GELLÉRD JUDIT

NÉBÓ HEGYÉN¹

„Isten ekkor azt mondta: »Ne jöjj közelebb! Oldd le sarudat a lábadról, mert szent föld az a hely, ahol állasz!« ”

„Emlékezz az ősidőkre, gondolj az elmúlt nemzedékek éveire! Kérdezd atyádat, elbeszéli, véneidet, majd elmondják...”

(2Móz 3,5; 5Móz 32,7)

Talán rendhagyó, hogy két textust is Mózes könyveiből választottam. Erős ihlető körülmények készítettek erre. Alig pár héttel ezelőtt a Nébó hegyén álltam – a bibliai moábita nép földjén, a mai Jordániában. Elöttem a mélyben, dúsán zöldellő partok között ott kanyargott a Jordán, messzebb a Galileai tó csillogott, és a szomszéd Hóreb-hegy csúcsán ott fehérlett Áron sírja. Beleremegtem a gondolatba, hogy azon a helyen állok, ahonnan Mózes annak idején – negyven esztendőnyi pusztai vándorlása végén – megpillanthatta az Ígéret Földjét, Kánaánt. Megpillantotta, de bemenni oda már nem adatott meg neki. A Nébó hegyén az Úr magához szólította Mózeset.

Megrendítő élmény, csúcs-pillanat volt ez az én életemben is, és le kellett oldanom saruimat, oly szent volt az a hely.

Mit látott Mózes a Nébó hegyéről?

Nagyjából ugyanazt amit én ma – fizikai értelemben. Lelki szemeivel azonban egész életének, elhívásának, küzdelmeinek végső értelmét, Isten ígéretének megtestesülését látta – a szent földet melyet Isten vándorló népének hazául szánt, de amelynek csupán a küszöbéig engedte őt.

Vajon csalódott volt a nagy próféta? Nem hiszem. Ugyanis nem egyéni ambícióinak trófeáját látta Mózes abban a gyönyörű földben. Ő nem kételkedett Istenben, neki elég volt Isten ígérete, mert hite feltétlen és töretlen volt. Igen, Mózes lelki szemeivel már látta népét az új hazában, jövőépítő népét Isten ölelésében látta virágozni, vallásosan, erényesen, szabadon. Tudta, hogy a húsosfazekak mellett meghíztak volna ugyan a zsidók, de el is puhultak volna. Önazonosságuk már sorvadásnak indult Egyiptomban, s ki tudja, hol lenne ma a választott nép Mózesek, Áronok, Józsuék – próféták – nélkül?

Sokan nézünk le a Nébó-hegyről azóta is prófétai szemmel, és mindenki álmait, vágyait vetíti az Isten, az Ígéret Földjére. Nemrég az immár néhai II. János

¹ Elhangzott a Kolozsvár-belvárosi templomban 2005. augusztus 14-én